

คำถามที่พบบ่อย โรคติดเชื้อไวรัสซิกา (Zika virus infection)

สำนักโรคติดต่ออุบัติใหม่ กรมควบคุมโรค
๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙

๑. โรคติดเชื้อไวรัสซิกา คืออะไร

การติดเชื้อไวรัสซิกา เกิดจากการถูกยุงที่ติดเชื้อกัด มักจะมีอาการไข้ต่ำ ออกรุนแดง และปวดกล้ามเนื้อ ไวรัสชนิดนี้ค้นพบครั้งแรกในปี พ.ศ. ๒๕๕๐ ที่ปาซิฟิกในยูกันดา ตั้งแต่นั้นมาจึงพบเป็นส่วนใหญ่ในทวีปแอฟริกา และพบการระบาดเป็นระยะ ๆ ในเอเชีย ในปี พ.ศ. ๒๕๕๐ มีการระบาดที่สำคัญ คือ การระบาดบนเกาะ Yap (ไมโครนีเซีย) มีประชากรที่มีการติดเชื้อเกือบ ๗๕ %

วันที่ ๓ มีนาคม ๒๕๕๗ ซีลีแฉงองค์การอนามัยโลกภูมิภาคอเมริกายืนยันกรณีการติดต่อของไวรัสซิกาในชนพื้นเมืองบนเกาะอีสเตอร์ที่ไวรัสยังคงถูกตรวจพบจนถึง มิถุนายน ๒๕๕๗

ในเดือนพฤษภาคม ๒๕๕๘ เจ้าหน้าที่สาธารณสุขของบราซิลได้รับการยืนยันการติดต่อของไวรัสซิกาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศ และตั้งแต่เดือนตุลาคม ๒๕๕๘ ประเทศ และอาณาเขตต่าง ๆ ในทวีปอเมริกาใต้มีรายงานการพบไวรัส ติดตามสถานการณ์ที่เป็นปัจจุบันได้ที่ : www.paho.org/zikavirus

๒. โรคติดเชื้อไวรัสซิกามีอาการอย่างไร

อาการที่พบบ่อยที่สุดของการติดเชื้อไวรัสซิกา จะมีไข้ต่ำ ๆ และผื่นผิวหนัง (exanthema) มักจะมีอาการเยื่อบุตาอักเสบ ปวดกล้ามเนื้อ หรือปวดข้อ และรู้สึกปวดเมื่อยตามตัวร่วมด้วยได้ โดยทั่วไปจะมีอาการใน ๒ - ๗ วันหลังจากถูกยุงที่ติดเชื้อกัด

๓. โรคติดเชื้อไวรัสซิกา ติดได้อย่างไร สามารถติดต่อผ่านทางเลือด หรือทางเพศสัมพันธ์ได้หรือไม่

โดยทั่วไปไวรัสซิกา ต้องการพาหะนำโรคที่จะติดเชื้อมาสู่คน ได้แก่ ยุงลาย (เป็นพาหะนำโรคเดียวกับไข้เลือดออก และไข้ปวดข้อยุงลาย) ดังนั้นทางติดต่อหลัก คือ ยุงลายที่ติดเชื้อไวรัสซิกากัด อย่างไรก็ตามไวรัสชนิดนี้สามารถแยกเชื้อได้ในน้ำอสุจิ และมีรายงานผู้ป่วย ๑ ราย ที่อาจเป็นไปได้ว่าติดเชื้อทางเพศสัมพันธ์ ซึ่งยังต้องติดตามข้อมูลเพิ่มเติม นอกจากนี้ไวรัสซิกาสามารถติดต่อผ่านเลือดได้ แต่พบได้น้อยทั้งนี้จึงควรปฏิบัติตามคำแนะนำทั่วไปสำหรับการบริจาคเลือดอย่างปลอดภัย (เช่น ผู้บริจาคเลือดต้องมีความแข็งแรง)

๔. โรคติดเชื้อไวรัสซิกาสามารถถ่ายทอดจากแม่ไปสู่ลูกได้หรือไม่

มีข้อมูลเพียงเล็กน้อย สำหรับการถ่ายทอดจากแม่ไปสู่ลูก ช่วงระหว่างตั้งครรภ์ หรือคลอดบุตร อย่างไรก็ตามมีการรายงานการติดต่อจากมารดาสู่ทารกในเชื้อไวรัสอื่นที่มียุงลายเป็นพาหะนำโรค ได้แก่ โรคไข้เลือดออก และโรคไข้ปวดข้อยุงลาย ขณะนี้จึงกำลังมีการศึกษาเกี่ยวกับความเป็นไปได้ที่เชื้อมีจะถ่ายทอดจากแม่สู่ลูก และผลกระทบที่มีต่อทารก

๕. การรักษาโรคติดเชื้อไวรัสซิกา

เป็นการรักษาตามอาการ โดยการให้ยาบรรเทาอาการปวด ลดไข้ และอาการอื่น ๆ ร่วมกับการพักผ่อน และดื่มน้ำมาก ๆ ขณะนี้ยังไม่มีวัคซีน หรือยาที่รักษาเฉพาะ

๖. โรคติดเชื้อไวรัสซิกาสามารถทำให้เสียชีวิตได้หรือไม่

ในอเมริกา การติดเชื้อไวรัสซิกาเป็นเรื่องใหม่ ซึ่งยังไม่มีหลักฐาน และข้อมูลที่บ่งชี้ว่าการติดเชื้อไวรัสซิกาทำให้ผู้ป่วยเสียชีวิต อย่างไรก็ตาม มีรายงานประปรายที่ผู้ป่วยที่มีโรคประจำตัวอยู่เดิมมีอาการรุนแรง และเกิดภาวะแทรกซ้อนซึ่งเป็นสาเหตุให้เกิดการเสียชีวิต

๗. กลุ่มเสี่ยงที่จะติดโรคติดเชื้อไวรัสซิกา คือกลุ่มใด

บุคคลทุกคนที่ไม่เคยมีการสัมผัสกับไวรัสซิกามาก่อน และอาศัยอยู่ในพื้นที่ที่มียุงลายที่สามารถเป็นพาหะนำโรคร่วมกับการนำเชื้อนี้เข้าไปสู่ชุมชน โดยอาจเป็นผู้ป่วยที่มาจากแหล่งอื่นหรือมีการระบาดในชุมชน สามารถมีโอกาสติดเชื้อได้ และเนื่องจากยุง Aedes เป็นยุงลายที่พบได้ในภูมิภาคที่มีรายงานโรคในขณะนี้ (ยกเว้นชิลีและแคนาดา) จึงมีแนวโน้มว่าจะอาจเกิดการระบาดของโรคจะเกิดขึ้นได้ในประเทศอื่น ๆ ที่ยังไม่พบการรายงาน

๘. การวินิจฉัยโรคติดเชื้อไวรัสซิกา

การวินิจฉัยโรคติดเชื้อไวรัสซิกา จะพิจารณาจากอาการทางคลินิก และปัจจัยเสี่ยงทางระบาดวิทยา (เช่น การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสซิกาของผู้ป่วยในพื้นที่ที่มีการระบาด หรือเดินทางไปในประเทศที่มีการระบาดของโรค) สำหรับการตรวจทางห้องปฏิบัติการสามารถตรวจได้โดยใช้ตัวอย่างเลือดของผู้ป่วย โดยการตรวจสารพันธุกรรมเพื่อยืนยันการวินิจฉัย ด้วยวิธี polymerase chain reaction (PCR) นั้นมีโอกาสตรวจพบการติดเชื้อสูง ถ้าเจาะเลือดตรวจภายใน ๓ - ๕ วันแรกที่เริ่มมีอาการป่วย ส่วนการตรวจระดับภูมิคุ้มกันจะมีโอกาสตรวจพบสูงถ้าเจาะเลือดตรวจหลังจากป่วยหลัง ๕ วันแล้ว

๙. ความแตกต่างระหว่างโรคติดเชื้อไวรัสซิกา โรคไข้เลือดออก และโรคไข้วัดข้อยุงลาย

โรคเหล่านี้มีอาการคล้ายกัน แต่มีอาการบางอย่างที่อาจช่วยบ่งชี้ว่าน่าจะเป็นโรคใดโรคหนึ่ง:

โรคไข้เลือดออก มักจะมีอาการมีไข้สูง และปวดกล้ามเนื้ออ่อนแรง อาจมีอาการรุนแรงแทรกซ้อนเมื่อใช้เริ่มลดซึ่งอาจมีสัญญาณเตือน เช่น เลือดออก

โรคไข้วัดข้อยุงลาย มีอาการมีไข้สูง และอาการปวดข้อรุนแรงที่มือ, เท้า, หัวเข่า และหลัง จนอาจไม่สามารถดำเนินกิจกรรมตามปกติได้

โรคติดเชื้อไวรัสซิกา ยังไม่มีลักษณะที่ชัดเจน แต่ผู้ป่วยส่วนใหญ่จะมีผื่นที่ผิวหนัง และบางส่วนมีเยื่อบุตาอักเสบ

๑๐. มีความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มอาการกิแลงบาร์เร (Guillain-Barré syndrome) และโรคติดเชื้อไวรัสซิกาหรือไม่

มีการรายงานพบมีการเพิ่มขึ้นของกลุ่มอาการกิแลงบาร์เร (Guillain-Barré syndrome) หรือ GBS ในพื้นที่ที่มีการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสซิกา (เช่นในประเทศหมู่เกาะเฟรนช์โปลินีเซีย และบราซิล) อย่างไรก็ตาม ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุโดยตรงระหว่างโรคติดเชื้อไวรัสซิกา และ GBS ยังไม่ชัดเจน พบว่าการติดเชื้อด้วยโรคไข้วัดข้อยุงลายมาก่อน หรือปัจจัยทางพันธุกรรมอาจมีส่วนเสริมให้เกิด GBS เพิ่มขึ้น ขณะนี้มีหลายการศึกษาวินิจฉัยที่กำลังดำเนินการอยู่เพื่อศึกษาความสัมพันธ์โดยตรงระหว่างโรคติดเชื้อไวรัสซิกา และ GBS

GBS เกิดขึ้นเมื่อระบบภูมิคุ้มกันโจมตีตัวเองโดยเฉพาะอย่างยิ่งต่อเซลล์ของระบบประสาท กลุ่มอาการนี้สามารถเริ่มต้นจากการติดเชื้อไวรัส หรือแบคทีเรียต่าง ๆ อาการสำคัญประกอบด้วยกล้ามเนื้ออ่อนแรง และชา (paresthesia) ที่แขน และขา และภาวะแทรกซ้อนที่รุนแรงอาจเกิดขึ้นหากกล้ามเนื้อทางเดินหายใจได้รับผลกระทบ ผู้ป่วยที่อาการรุนแรงส่วนใหญ่ต้องได้รับการดูแลในหน่วยดูแลผู้ป่วยหนัก (ICU)

วงจรรบาดของโรคติดเชื้อไวรัสซิกา

๑๑. ประเทศที่มีรายงานพบผู้ติดเชื้อไวรัสซิกา ในอเมริกา

วันที่ ๓ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๕๗ ประเทศชิลีได้แจ้งองค์การอนามัยโลกภูมิภาคอเมริกา ว่าพบผู้ป่วยยืนยันการติดเชื้อไวรัสซิกาบนเกาะอีสเตอร์ และได้พบการติดเชื้อมาเรื่อย ๆ จนถึงเดือนมิถุนายน พ.ศ. ๒๕๕๗ ในเดือนพฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๕๘ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศบราซิลพบผู้ติดเชื้อไวรัสซิกา และตั้งแต่เดือนตุลาคม พ.ศ. ๒๕๕๘ เริ่มมีการกระจายของเชื้อไวรัสซิกาเข้าสู่ประเทศต่าง ๆ ในทวีปอเมริกา

๑๒. อะไรคือสาเหตุที่ทำให้เกิดการแพร่กระจายเชื้อในพื้นที่

มีปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ๒ ประเด็น ที่ทำให้เกิดการแพร่ระบาดของเชื้ออย่างรวดเร็ว คือ ๑. ไวรัสซิกา เป็นไวรัสที่เพิ่งค้นพบในอเมริกา จึงทำให้ประชาชนยังขาดภูมิคุ้มกันในการต้านทานเชื้อ ๒. ยุงลายมีการแพร่กระจายจำนวนมากในพื้นที่ เนื่องจากสภาพภูมิอากาศ เป็นพื้นที่เขตร้อน มีอุณหภูมิ และความชื้น

๑๓. การแนะนำการเดินทางไปประเทศที่มีการพบโรคติดเชื้อไวรัสซิกา

องค์การอนามัยโลกภูมิภาคอเมริกา ยังไม่ออกข้อห้าม หรือข้อจำกัดใด ๆ ในการเดินทาง หรือการติดต่อกับชาวระหว่างประเทศ นักท่องเที่ยว หรือผู้ที่เดินทางเข้าไปในพื้นที่ดังกล่าว แต่ควรมีการระมัดระวังตนเอง ป้องกันไม่ให้ถูกยุงกัด

๑๔. จำนวนผู้ติดเชื้อไวรัสซิกา ในตอนกลางของอเมริกา มีจำนวนเท่าใด

เมื่อแต่ละประเทศเริ่มมีการตรวจพบการติดเชื้อไวรัส เป็นสิ่งที่ค่อนข้างยากที่จะสามารถนับจำนวนผู้ที่ติดเชื้อไวรัสซิกาทั้งหมดได้ เนื่องจากอาการของโรคซิกาส่วนใหญ่อาการไม่รุนแรง (ยกเว้นในกลุ่มหญิงตั้งครรภ์ที่มีความกังวลว่าอาจเกี่ยวข้องกับภาวะ microcephaly ในทารกในครรภ์) ผู้ป่วยอาจไม่ได้ไปพบแพทย์ สิ่งสำคัญที่ต้องดำเนินการคือการพัฒนาระบบการเฝ้าระวังโรค และมาตรการการป้องกันและควบคุมการระบาด

การป้องกันโรค

๑๕. มาตรการอะไรที่จะต้องมีการดำเนินการเพื่อป้องกันการติดเชื้อไวรัสซิกา

การป้องกันโดยการกำจัดยุง และการป้องกันไม่ให้ยุงกัดซึ่งส่วนใหญ่เกิดขึ้นในช่วงกลางวัน ทั้งนี้การกำจัด และการควบคุมการเพาะพันธุ์ของยุงลายจะช่วยลดโอกาสในการแพร่เชื้อของโรคติดเชื้อไวรัสซิกา, โรคไข้ปวดข้อยุงลาย และโรคไข้เลือดออก

คำแนะนำในการกำจัดและควบคุมยุง ดังนี้

- หลีกเลี่ยงการปล่อยให้น้ำขังในภาชนะบรรจุน้ำกลางแจ้ง (กระถางดอกไม้ ขวด และภาชนะที่เก็บน้ำ) เพื่อป้องกันไม่ให้ยุงใช้ในการเป็นแหล่งเพาะพันธุ์ได้
- ควรมีฝาปิดภาชนะที่ใส่น้ำขนาดใหญ่ภายในหมู่บ้าน หรือในครอบครัว เพื่อป้องกันไม่ให้ยุงใช้ในการเป็นแหล่งเพาะพันธุ์ได้
- หลีกเลี่ยงการสะสมของขยะ โดยควรเก็บขยะใส่ไว้ในถุงพลาสติกที่ปิด และเก็บไว้ในภาชนะที่ปิดสนิท
- ไม่ปิดกั้นท่อระบายน้ำที่อาจจะทำให้เกิดน้ำขัง
- ตัดมุงลวดที่หน้าต่างและประตู เพื่อป้องกันยุงกัด

คำแนะนำในการป้องกันการถูกยุงกัด ของประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ที่มีการระบาดของโรค รวมทั้งนักท่องเที่ยว โดยเฉพาะอย่างยิ่งหญิงตั้งครรภ์ ควรมีการปฏิบัติตัว ดังนี้

- สวมใส่เสื้อแขนยาว กางเกงขายาว และหมวก
- การใช้สารเคมีไล่ยุงควรใช้ตามคำแนะนำของเจ้าหน้าที่สาธารณสุข (และตามฉลากที่ระบุไว้ข้างขวด)
- นอนในมุ้ง

บุคคลที่มีอาการของโรคติดเชื้อไวรัสซิกา ไข้เลือดออก หรือโรคไข้วัดข้ออยู่ ควรพบเจ้าหน้าที่สาธารณสุข

๑๖. การตอบโต้สถานการณ์การระบาดของ องค์การอนามัยโลกภูมิภาคอเมริกา ในทวีปอเมริกา มีอะไรบ้าง

องค์การอนามัยโลกภูมิภาคอเมริกา ได้ร่วมมือกับหลายประเทศในทวีปอเมริกา พัฒนาขีดความสามารถในการเฝ้าระวัง ตรวจสอบ และยืนยันการติดเชื้อไวรัสซิกา การรักษาผู้ป่วย รวมทั้งดำเนินมาตรการในการกำจัดยุงที่มีประสิทธิภาพ และลดโอกาสที่จะเกิดการระบาดของโรค โดยการสนับสนุนจากองค์การอนามัยโลกภูมิภาคอเมริกาที่เกี่ยวข้อง มีดังนี้:

- พัฒนาศักยภาพของห้องปฏิบัติการในการตรวจจับไวรัสได้ทันเวลาที่ (ร่วมกับหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง)
- ให้คำปรึกษาในการสื่อสารความเสี่ยงเมื่อเริ่มพบการติดเชื้อไวรัสซิกาในประเทศ
- ควบคุมสัตว์ หรือแมลงที่เป็นพาหะของโรค โดยการทำงานร่วมกับภาคประชาชนในการกำจัดยุง
- จัดเตรียมคำแนะนำสำหรับการดูแลทางคลินิก และการติดตามผู้ป่วยโรคไข้วัดข้อ ร่วมกับผู้เชี่ยวชาญ และหน่วยงานด้านสุขภาพอื่น ๆ
- เฝ้าระวังการขยายตัวทางภูมิศาสตร์ของไวรัส เฝ้าระวังการเกิดภาวะแทรกซ้อน หรืออาการที่รุนแรง โดยผ่านทางกลไกกฎอนามัยระหว่างประเทศ
- สนับสนุนกระทรวงสาธารณสุขให้มีกลไก และแนวทางการเรียนรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับลักษณะของไวรัส ผลกระทบต่อสุขภาพ และผลแทรกซ้อนที่อาจเกิดตามมาจากการติดเชื้อ

แหล่งที่มา : http://www.paho.org/hq/index.php?option=com_content&view=article&id=๙๑๘๓&Itemid=๔๑๔๖๓&lang=en